

Thực thi EITI để cải thiện môi trường đầu tư và nâng cao hiệu quả thu ngân sách trong khai thác khoáng sản

Trần Thanh Thủy
ĐPV – Liên minh Khoáng sản

Tổng quan về công nghiệp khai khoáng ở Việt Nam

- Tổng quan về công nghiệp khai khoáng ở Việt Nam
- Tình hình thu ngân sách từ khai thác khoáng sản
- Các rủi ro thất thu ngân sách trong khai thác khoáng sản
- Thực thi EITI để cải thiện môi trường đầu tư và nâng cao hiệu quả thu ngân sách

Tổng quan về công nghiệp khai khoáng của Việt Nam

Page • 3

Tổng quan về công nghiệp khai khoáng ở Việt Nam

Tổng quan về tài nguyên khoáng sản ở Việt Nam

Hơn 5000 mỏ và điểm mỏ; hơn 60 loại khoáng sản. Một số khoáng sản có trữ lượng tương đối lớn gồm:

- Bauxite: 672.1 triệu tấn
- Apatite: 0.778 triệu tấn
- Titan : 15.71 triệu tấn
- Than: 3,520 triệu tấn
- Đất hiếm: 1.1 triệu tấn
- Granite: 15 triệu m³
- Dầu : 6 tỷ tấn
- Khí: 4,000 tỷ m³

Page • 4

Tổng quan về công nghiệp khai khoáng ở Việt Nam

Tình hình khai thác khoáng sản ở Việt Nam năm 2012

- Việt Nam đứng thứ 7 về khai thác dầu thô ở khu vực Châu Á Thái Bình Dương (110 triệu gallon barrels)
- Việt Nam đóng góp 2.3% tổng sản lượng thiếc trên thế giới
- Việt Nam đóng góp 1.8% tổng sản lượng xi măng trên thế giới
- Việt Nam đóng góp 1% tổng sản lượng Barite trên thế giới
- Một số khoáng sản khác cũng được khai thác với sản lượng lớn gồm Than, Dầu thô, Khí thiên nhiên, Chì, Apatite...

USGS, 2013

Tổng quan về công nghiệp khai khoáng ở Việt Nam

Tình hình khai thác khoáng sản ở Việt Nam

4320 giấy phép khai thác khoáng sản còn hiệu lực. Sản lượng khai thác các một số loại khoáng sản như sau:

- Than: 42,6 triệu tấn (năm 2013)
- Quặng sắt : 3 triệu tấn (năm 2013)
- Apatite: 3 triệu tấn (năm 2013)
- Mangan: 192.708 tấn (năm 2013)
- Barite: 84.227 tấn (năm 2013)
- Antimony: 194.334 tấn (năm 2013)
- Chromium: 40.000 tấn (năm 2012)
- Vàng: 3500 kg (năm 2012)

Tổng quan về công nghiệp khai khoáng ở Việt Nam

Tình hình khai thác khoáng sản ở Việt Nam

Nhiều loại khoáng sản sẽ bị cạn kiệt trong tương lai gần

Loại khoáng sản	Số năm còn khai thác	Loại khoáng sản	Số năm còn khai thác
Dầu khí	56 năm	Kẽm	17 năm
Than	156 năm	Atimon	11 năm
Barite	21 năm	Vàng	21 năm
Flourit	38 năm	Molybden	40 năm
Graphit	63 năm	Wolfram	50 năm
Sắt	72 năm	Crom	100 năm
Mangan	41 năm	Bô-xit	132 năm
Niken	45 năm	Illemit	114 năm
Thiếc	19 năm		
Đồng	35 năm		
Chì	21 năm		

Page * 7

Tổng hội Địa chất Khoáng sản

Tình hình thu ngân sách từ khai thác khoáng sản

Page * 8

2. Thu ngân sách từ khai thác khoáng sản

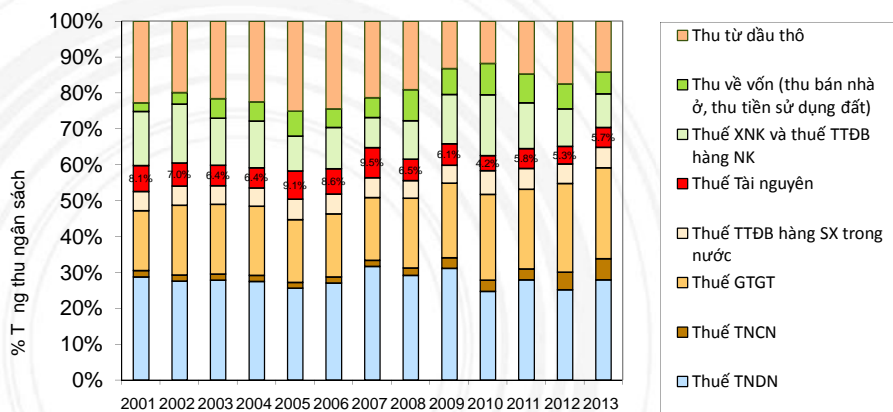
Các khoản thu chính trong khai thác khoáng sản ở Việt Nam

- Tiền cấp quyền khai thác khoáng sản (mới thực hiện).
- Thuế tài nguyên
- Thuế giá trị gia tăng.
- Thuế thu nhập doanh nghiệp.
- Thuế xuất khẩu.
- Phí Bảo vệ Môi trường trong khai thác khoáng sản
- Các khoản thuế và phí khác.

Page • 9

2. Thu ngân sách từ khai thác khoáng sản

Thu ngân sách từ khai thác khoáng sản và dầu khí

Chú ý: Trước khi thu tiền cấp quyền, thuế tài nguyên là khoản thu chính và đặc thù trong khai thác khoáng sản

Page • 10

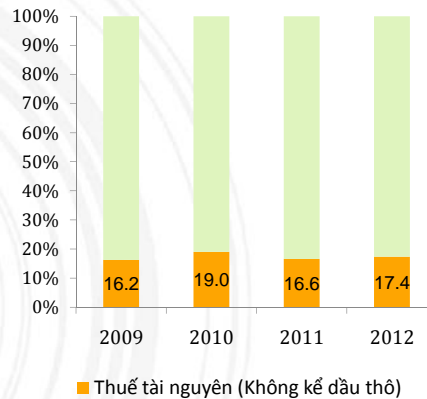
2. Thu ngân sách từ khai thác khoáng sản

Thuế tài nguyên trong khai thác khoáng sản và dầu khí

Năm 2011, nhà nước thu được khoảng 7.954 tỷ thuế tài nguyên ngoài dầu khí, chiếm **1,1%** ngân sách.

Năm 2012, nhà nước thu được khoảng 6539 tỷ thuế tài nguyên ngoài dầu, chiếm **0.9%** ngân sách

Năm 2013, nhà nước thu 7.462 tỷ thuế tài nguyên ngoài dầu, chiếm **1%** ngân sách

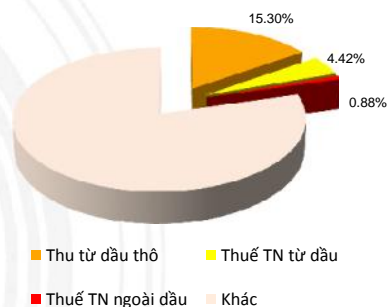
2. Thu ngân sách từ khai thác khoáng sản

Thuế tài nguyên trong khai thác khoáng sản và dầu khí

Sản lượng khai thác khoáng sản của Việt Nam là khá lớn.

Chi phí quản lý nhà nước, cơ sở hạ tầng, trường và xã hội trong khai thác khoáng sản rất lớn.

Số thu thuế tài nguyên (khoản thu chính và đặc thù trong khai thác khoáng sản) chỉ chiếm 0.9 – 1.1% ngân sách nhà nước trong giai đoạn (2011 – 2013)

Cơ cấu ngân sách năm 2012

2. Thu ngân sách từ khai thác khoáng sản

Chi phí cho môi trường và xã hội

2. Thu ngân sách từ khai thác khoáng sản

Chi phí cho môi trường và xã hội

2. Thu ngân sách từ khai thác khoáng sản

Chi phí cho môi trường và xã hội

Xung đột ở Hòa Bình

Xung đột ở Quảng Trị

Page • 15

Xung đột ở Ninh Thuận

Xung đột ở Bình Thuận

2. Thu ngân sách từ khai thác khoáng sản

Số thu thuế tài nguyên chiếm một tỷ trọng hạn chế trong thu ngân sách; không tương xứng với mức độ khai thác, chi phí quản lý cũng như các ảnh hưởng đến cơ sở hạ tầng, môi trường và xã hội.

Câu hỏi đặt ra:

- Mức thuế suất áp dụng với khai thác khoáng sản và dầu khí ở Việt Nam quá thấp ?

Hay

- Công tác quản lý thu không tốt dẫn đến thất thu ngân sách?

Page • 16

2. Thu ngân sách từ khai thác khoáng sản

Một số kết quả so sánh và đánh giá chính sách thu ở Việt Nam

- Việt Nam nằm trong số không nhiều các quốc gia có nhiều khoản thu riêng đối với hoạt động khai thác khoáng sản.
- Mức thu tiền cấp quyền khai thác khoáng sản của Việt Nam thuộc nhóm trung bình thấp trong số các nước nghiên cứu.
- Mức thuế suất thuế tài nguyên khá cao trong số các nước có đánh thuế tài nguyên vào hoạt động khai thác khoáng sản.
- Việt Nam là trong số ít các nước quy định thuế suất thuế thu nhập doanh nghiệp cao riêng cho hoạt động khai thác dầu khí và tài nguyên quý hiếm.

Đánh giá chung, các mức thuế suất trong khai thác khoáng sản ở Việt Nam là khá cao so với các quốc gia so sánh

(Nguồn: PanNature và NIF, 2015)

Page • 17

Các rủi ro thất thu ngân sách trong khai thác khoáng sản

Page • 18

Rủi ro thất thu ngân sách trong khai thác tài nguyên

Khai thác tài nguyên là lĩnh vực có mức độ thất thoát ngân sách cao. Trong đó, các dòng tiền bất hợp pháp liên quan đến **tham nhũng, khai thác trái phép, khai thác nhưng không báo cáo đầy đủ và trốn thuế**.

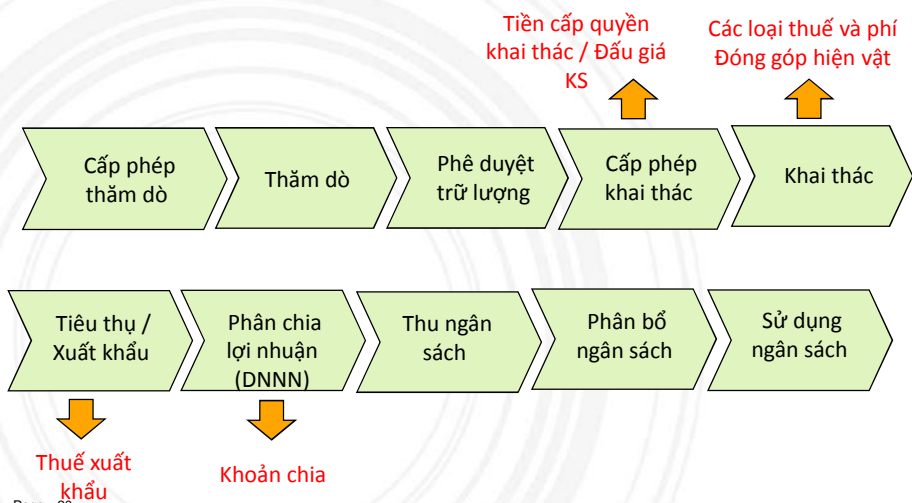
- Sản lượng khai thác kim cương toàn cầu trên thực tế gấp đôi số lượng báo cáo.
- Một nửa dòng tiền bất hợp pháp ở châu Phi liên quan đến xuất khẩu dầu mỏ.

Anti-Corruption Resources Center, 2011

Page • 19

Rủi ro thất thu ngân sách trong khai thác khoáng sản

Chuỗi giá trị trong khai thác khoáng sản ở Việt Nam

Page • 20

Rủi ro thất thu ngân sách trong khai thác khoáng sản

Khai thác và xuất khẩu trái phép

“Việt Nam xuất sang Trung Quốc nhiều hơn 5,4 tỷ USD so với số liệu báo cáo của Việt Nam và trong số chênh đó, phần lớn từ xuất khẩu tài nguyên khoáng sản” (Báo Tiền phong 2014).

“Vàng bị khai thác trái phép nhiều nhất, diễn ra phổ biến tại một số địa phương như Quảng Nam, Quảng Trị, Thừa Thiên Huế, Phú Yên, Kon Tum, Nghệ An, Hà Tĩnh, Thái Nguyên, Bắc Kạn, Lào Cai” (Báo TNMT, 2014)

“Công ty Đá granite Phú Yên được cho phép thăm dò thêm trên diện tích 17,6 ha, trong đó có một mỏ đá rộng 4,3 ha nằm sát [khu dân cư](#) nơi đang có 115 hộ dân sinh sống. Mặc dù chỉ mới cấp phép thăm dò, chưa được khai thác nhưng Công ty Đá granite Phú Yên lại tiến hành nổ mìn, [khai thác đá](#) suốt 8 năm qua mà các ngành chức năng huyện, tỉnh không hay biết (?)” (Báo Người Lao động, 2014)

Page • 21

Rủi ro thất thu ngân sách trong khai thác khoáng sản

Tính đến 31/12/2012, Phú Yên có **121** giấy phép còn hiệu lực (**5** giấy phép do Bộ TNMT cấp và **116** giấy do UBND tỉnh cấp)

Năm	Số thu từ thuế tài nguyên
2006	685 triệu đồng
2007	888 triệu
2008	1.6 tỷ đồng
2009	4.9 tỷ đồng
2010	6.4 tỷ đồng
2011	10 tỷ
2012	5.5 tỷ

Theo báo cáo của Hội đồng nhân dân tỉnh Phú Yên, 2013

Page • 22

Rủi ro thất thu ngân sách trong khai thác khoáng sản

Mức thuế suất của Việt Nam trong khai thác tài nguyên thuộc nhóm cao. Tuy nhiên, đóng góp cho ngân sách hạn chế:

- ❑ Hiệu quả thu ngân sách thấp: Số thu từ khoáng sản chưa tương xứng với tiềm năng và nguồn tài nguyên đã được khai thác.
- ❑ Công tác quản lý thu chưa tốt: Các nguồn thu chính vẫn chủ yếu dựa vào số liệu doanh nghiệp kê khai.
- ❑ Tình trạng khai thác trái phép vẫn diễn ra ở nhiều địa phương
- ❑ Thiếu sự công bằng giữa các doanh nghiệp: Doanh nghiệp chấp hành tốt gánh nghĩa vụ tài chính nặng; doanh nghiệp không chấp hành không tốt được hưởng lợi.

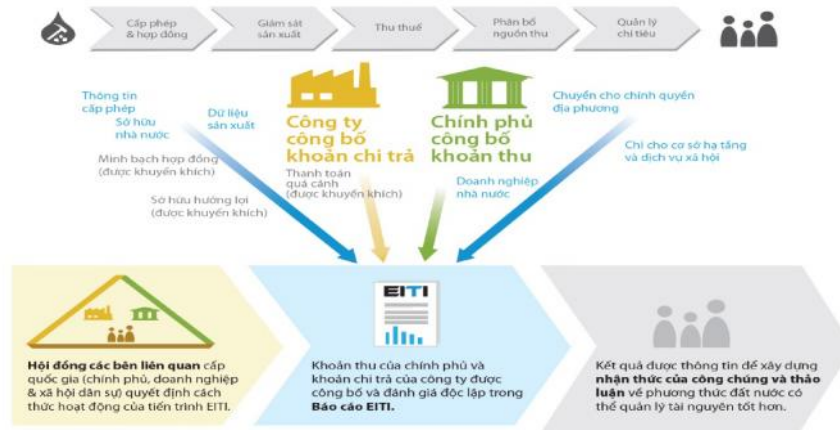
Hạn chế thất thu và nâng cao hiệu quả thu ngân sách trong khai thác tài nguyên là yêu cầu cấp bách

Thực thi EITI để nâng cao hiệu quả thu ngân sách

Thực thi EITI để nâng cao hiệu quả thu ngân sách

- Được đánh giá là sáng kiến hữu dụng trong quản trị công nghiệp khai thác
- Nguyên tắc: thực hiện minh bạch trên chuỗi giá trị công nghiệp khai thác

Bộ Tiêu chuẩn EITI

Thực thi EITI để nâng cao hiệu quả thu ngân sách

Thực thi EITI trên Thế giới

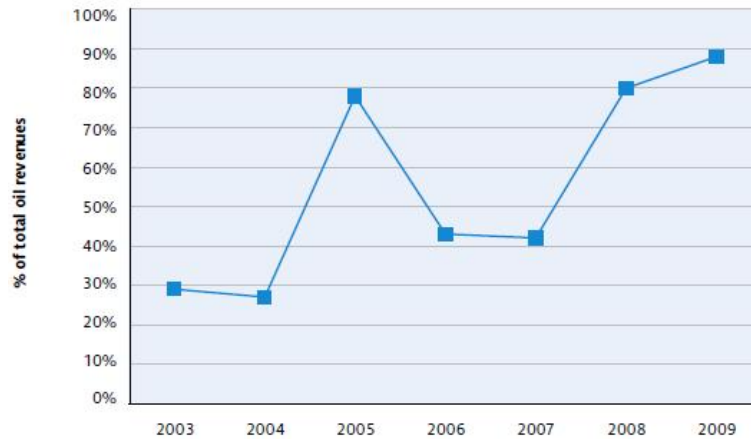

- 48 quốc gia tham gia EITI, trong đó có 29 nước là quốc gia tuân thủ
- Hơn 80 công ty dầu khí và khoáng sản hàng đầu thế giới, hơn 90 tổ chức tài chính và hơn 400 tổ chức xã hội dân sự trên Thế giới ủng hộ và tham gia EITI
- Nhiều tổ chức quốc tế, các quốc gia lớn... và các hội nghị G20, G8 đều ủng hộ các quốc gia tự nguyện thực thi sáng kiến EITI
- Trong khu vực có Đông Timor, Indonexia, Philipine và gần đây nhất là Myanmar đã tham gia EITI.

Thực thi EITI để nâng cao hiệu quả thu ngân sách

Hiệu quả của EITI tại Azerbaijan

Thu phí tài chính đóng góp 88% thu ngân sách từ khai thác tài nguyên

Given the challenges of finding price data for Azerbaijani blends, the monetized value of in-kind crude receipts was calculated using BP Statistical Review global price averages for the years in question.

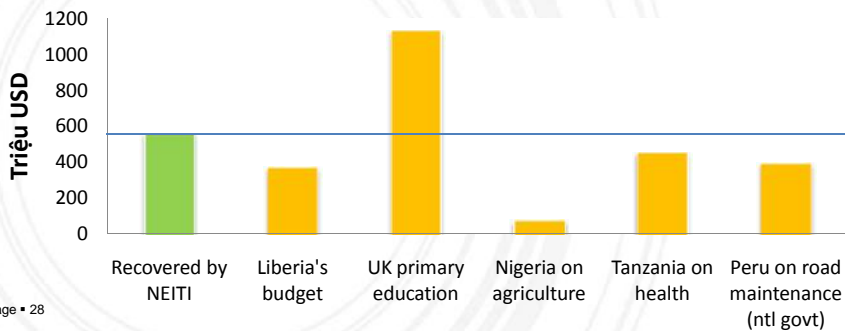
Page • 27 Báo cáo EITI năm 2003-2010 của Azerbaijan Ví dụ về đóng góp phi tài chính của Azerbaijan

Thực thi EITI để nâng cao hiệu quả thu ngân sách

Tránh thất thu 1 tỷ USD hàng năm cho Nigeria

- Thông qua báo cáo EITI năm 2005 EITI của Nigeria, chính phủ Nigerian đã xác định được 560 triệu USD cần truy thu từ lĩnh vực dầu khí.
- Nhờ giải quyết lỗ hổng được xác định thông qua EITI, chính phủ Nigeria ước tính tiết kiệm được 1 tỷ USD ngân sách hàng năm

560 triệu USD có thể sử dụng để làm gì?

Page • 28

Thực thi EITI để nâng cao hiệu quả thu ngân sách

Lợi ích chung của việc thực thi EITI

- Góp phần nâng cao hiệu quả thu ngân sách, tạo thêm nguồn thu cho ngân sách nhà nước và đảm bảo bình đẳng hơn giữa các doanh nghiệp.
- EITI góp phần nâng cao tính minh bạch và trách nhiệm giải trình trong khai thác khoáng sản, qua đó tạo môi trường đầu tư cạnh tranh hơn và giảm thiểu các tác động tiêu cực từ khai thác khoáng sản.
- EITI giúp cải cách môi trường đầu tư và hỗ trợ hoạt động của doanh nghiệp
- EITI là tiến trình quốc tế và phù hợp với các cam kết Việt Nam đã tham gia (TPP, cộng đồng kinh tế Asean, hợp tác khoáng sản và năng lượng Asean ...)

Theo khảo sát từ 2010 - 2014, nhiều bộ ngành, cơ quan quản lý địa phương và doanh nghiệp ủng hộ EITI

Page • 29

Sáng kiến minh bạch trong công nghiệp khai thác EITI

Tiến trình thực thi EITI ở Việt Nam

- Năm 2009: Tham dự hội nghị toàn cầu lần thứ 4 về EITI và Bộ Công thương được chỉ định là cơ quan đầu mối xem xét thực thi
- Năm 2010: Bộ Công thương tổ chức hội thảo giới thiệu sáng kiến EITI
- Năm 2011: Đối thoại phòng chống tham nhũng lĩnh vực khai khoáng
- Năm 2012: Giám sát của UB thường vụ quốc hội về khoáng sản
- Năm 2013: Nghiên cứu khả thi về EITI
- Năm 2014 : Bộ Công thương đã xây dựng báo cáo trình Thủ tướng

Tại sao Việt Nam chưa cam kết tham gia EITI?

Page • 30

Kết luận và kiến nghị

- Bộ Công thương cần sớm xây dựng và công bố lộ trình tham gia EITI.
- Việt Nam cần sớm công bố ý định tham gia EITI, đặc biệt trong bối cảnh đang đàm phán TPP và cộng đồng kinh tế Asean sẽ thành lập vào cuối năm 2015.

Page • 31

Trân trọng cảm ơn
